

Shahid Bahonar
University of Kerman

Iranian E-Commerce Scientific
Association

Comparative Analysis of the Effect of Economic Cycles on Employment in Cooperative Companies in the Economy of the Provinces of Iran

Faezeh Amraii¹, Masood Khodapanah² and Behrouz Sadeghi Amroabadi³

1. Department of Economics, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

Email: faezhamraii9966@gmail.com

2. **Corresponding Author**, Department of Economics, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Email: khodapanah@scu.ac.ir

3. Department of Economics, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Email: b.sadeghi@scu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article Type:

Research Article.

Article History:

Received: 27 December 2023

Received in revised form: 16 March 2024

Accepted: 2 April 2024

Available online: 5 August 2025

Keywords:

Cooperative Companies,
Economic Cycles,
Inflation,
Employment,
GDP.

JEL Classification:

E32, J21, P13.

A B S T R A C T

Objective: One of the important issues for economists is the issue of employment. Business cycles occur periodically in economies and will leave destructive effects, especially in the field of employment. On the other hand, cooperatives are important and have an impact on the economy for various reasons, including the durability and flexibility of these companies in economic recessions when the unemployment rate increases and causes other companies to eliminate (fire) their members. Therefore, the aim of the study is to conduct a comparative analysis of the effect of business cycles on the employment of cooperatives in the economy of the provinces of Iran.

Method: This study was conducted using descriptive and analytical research methods and correlation, using panel data from 2011-2022, as well as the panel estimation method for two separate models of the provinces of Iran and cooperatives.

Results: The results of the study showed that the effect of these cycles on total provincial employment and cooperative company employment was negative, and its negative effect on total provincial employment was greater, and cooperative companies have resisted it to some extent.

Conclusion: In analyzing the results, it can be said that cooperative companies, compared to other companies, are more resistant to economic recession and employment decline by maintaining their members and reducing their distributed profits.

Cite this article: Amraii, F., Khodapanah, M., & Sadeghi Amroabadi, B. (2025). Comparative analysis of the effect of economic cycles on employment in cooperative companies in the economy of the provinces of Iran. *Journal of Development and Capital*, 10(2), 91-110. [In Persian].

DOI: <https://doi.org/10.22103/jdc.2024.22264.1425>

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

© Khodapanah et al.

Introduction

One of the important issues for economists and politicians of the country is unemployment and employment indicators. The society, accumulation of small capitals, self-employment, and a kind of democracy from within the society, etc., are of great importance to Cooperative companies. Cooperative companies have greatly contributed to the economic progress of the country by creating employment and have followed economic growth. Firstly, in this study, will state the problem defining cooperative companies in general, and state their advantages and differences from non-cooperative companies. The rest of this part compares the durability and flexibility of these companies in the economic recession when unemployment increases and other companies remove their members or workers, these companies try to resist the economic recession and prevent the reduction of employment by keeping their members and reducing their profits, and therefore they are more resistant to these companies. Also, the various theories that are stated in the theoretical foundations section of this research, express different views on the type of effect of economic cycles and economic recession on the employment status of cooperative and non-cooperative companies. In this research, the comparison of the effect of the economic cycle on the employment of cooperative companies and the employment of all provinces of Iran was investigated. In the following, the existing theories about cooperative companies and employment and economic cycles were stated in order. In the next part, the effects of economic cycles on employment and the role of economic cycles were investigated and explained. Also, the internal and external backgrounds related to the subject of the research are stated below.

Method

The research method of this study is the descriptive, analytical, and correlational research method using the panel data of Iran's Provinces during 2011-2022. Also, the variables and panel study model and variables include negative economic cycle, gross domestic product, employment of cooperative companies and employment of all provinces, inflation, gross domestic product, and economic growth, which has been collected for the provinces of Iran through the Iranian Statistics Center and the Ministry of Cooperation, Labor and Social Welfare of Iran. inferential statistics, especially regression analysis and panel econometric method, were used to analyze the data.

Results

Next, in the results section, it first checked the mean of the variables using the method of Levin, Lin, and Chu, as well as the order of their accumulation, and expressed the results. All the variables are mean and stationary of zero level. It checked the panel estimation method in two steps once to check the employment of cooperatives that use F-limer and Hausman tests, respectively, it determined that the data is a panel and is based on the fixed effects method. It estimated the panel model with fixed effects. It analyzed the results, and using the coefficients obtained from the estimation, the R-squared coefficient, which was 0.8, showed the high determining power of the model, as well as the prob value, which was lower than 05/0. It showed the significance of the whole model and using Durbin Watson's test, it showed the correlation and its absence, and then it checked the normality test to check their residual normality. In the next step, it did the panel estimation for the employment of the provinces, using F-limer and Hausman tests, respectively, it determined that the data is a panel and the random effects method. Therefore, it estimated the panel model with random effects and analyzed the results, as well as using the statistics obtained from the estimation, the R-squared statistic, which was 0.7, It showed the high deterministic power of the model and also the value of prob, which lower than 05/0 and showed the significance of the whole model, and we showed autocorrelation and its absence by using Durbin Watson test, and in the continuation of the normality test, the data were expected and it showed the results in a graph. In addition,

bankruptcy risks implemented by democratic companies help to aggressively reduce competition. In other words, the existence of competition is followed as long as it does not lead to the dismissal of its partners in the cooperative or considering that in times of crisis, by leaving the cooperative company and there is competition in the market, it is not possible to enter another cooperative company due to the solidarity of the members of the cooperative companies with each other, and therefore the possibility of leaving in times of crisis is reduced. Another advantage of this system is its potential to deal with the division of labor and reduce the degradation of work caused by expropriation of its conceptual content; In other words, in a cooperative company, considering that each person is both the owner and the workforce of the company, he works with more motivation and in times of crisis, he thinks less about reduction and more about reducing profit distribution. Also, it is the labor force that employs the capital, and by reversing the conflict between capital and labor, the issues of exploitation of the labor force to reduce production incentives are not raised ([Sadeghi Amroabadi, 2022](#)).

Conclusions

In the end, it analyzed all the results and compared them with previous studies and came to the conclusion that according to the numbers obtained in the estimation of the two models in the business cycle coefficient was negative for both variables and the number obtained for the first model was lower. It was from the second model and it concluded that the effect of the negative economic cycle on the employment of cooperatives and the employment of the provinces was negative, but this negative effect on the employment of cooperative companies was less than the employment of the provinces, and it made suggestions to strengthen this issue. It also suggests legal and creative ways at the national and international levels to deal with the problem of capital constraints for cooperatives, including the creation and strengthening of non-bank financial institutions and opening up to new investors.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data Availability Statement

Not applicable.

Acknowledgements

The authors thank all participants in this study.

Ethical Considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

تحلیل مقایسه‌ای اثر چرخه‌های اقتصادی بر اشتغال شرکت‌های تعاونی در اقتصاد استان‌های کشور ایران

فائزه امرائی^۱، مسعود خداپناه^۲✉ و بهروز صادقی عمروآبادی^۳

۱. گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران. رایانامه: faezehamraii9966@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران. رایانامه: khodapanah@scu.ac.ir

۳. گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران. رایانامه: b.sadeghi@scu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: یکی از مسائل مهم برای اقتصاددانان، مسئله اشتغال است. چرخه‌های تجاری به صورت ادواری در اقتصادها اتفاق افتاده و اثرات مخربی به‌خصوص در زمینه اشتغال برجای خواهند گذاشت. از طرفی شرکت‌های تعاونی به دلایل مختلف از جمله دوام و انعطاف پذیری این شرکت‌ها در شرایط رکود اقتصادی که نرخ بیکاری افزایش می‌یابد و باعث می‌شود شرکت‌های دیگر اعضای خود را حذف (اخراج) کنند، اهمیت پیدا می‌کند و در اقتصاد اثرگذار هستند. لذا هدف مطالعه تحلیل مقایسه‌ای اثر چرخه‌های اقتصادی بر اشتغال شرکت‌های تعاونی در اقتصاد استان‌های کشور ایران است.

روش: این مطالعه با روش تحقیق توصیفی و تحلیلی و همبستگی و با استفاده از داده‌های پانل ۱۳۹۰-۱۴۰۱ و همچنین روش تخمین پانل برای دو مدل مجزای استان‌های کشور ایران و همچنین تعاونی‌ها انجام شده است.

یافته‌ها: نتایج تحقیق نشان داد اثر این چرخه‌ها بر اشتغال کل استان‌ها و اشتغال شرکت‌های تعاونی منفی بوده و تأثیر منفی آن بر اشتغال کل استان‌ها بیشتر بوده و شرکت‌های تعاونی تا حدودی در برابر آن مقاومت نموده‌اند.

نتیجه‌گیری: در تحلیل نتایج می‌توان گفت، شرکت‌های تعاونی در مقایسه با سایر شرکت‌ها با حفظ اعضای خود و کاهش سود توزیعی خود، در برابر رکود اقتصادی و کاهش اشتغال بیشتر مقاومت می‌کنند.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی.

تاریخ‌ها:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱/۱۴

تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۴/۵/۱۴

واژه‌های کلیدی:

شرکت‌های تعاونی،

چرخه اقتصادی،

تورم،

اشتغال،

تولید ناخالص داخلی.

طبقه‌بندی JEL:

E32, J21, P13.

استاد: امرائی، فائزه؛ خداپناه، مسعود و صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۴۰۴). تحلیل مقایسه‌ای اثر چرخه‌های اقتصادی بر اشتغال شرکت‌های تعاونی در اقتصاد استان‌های کشور ایران. مجله توسعه و سرمایه، ۱۰(۲)، ۹۱-۱۱۰. <https://doi.org/10.22103/jdc.2024.22264.1425>

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

© خداپناه و همکاران.

۱- مقدمه

شرکت‌های تعاونی نقش مهمی در افزایش کارآفرینی خلاق در سطح کشور و استان، از طریق آموزش‌ها و توسعه فرهنگ تعاونی و همکاری گروهی و مهارت‌های تعاونی را دارا هستند (اکبرپوردباغی، ۱۳۸۸). تعریف تعاونی بر اساس تعریف ارائه شده توسط اتحادیه بین‌المللی تعاون (ICI)^۱ عبارتست از: انجمن مستقلی از افراد که داوطلبانه برای برآوردن نیازها و آرزوهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مشترک خود از طریق شرکتی با مالکیت مشترک و تحت کنترل دموکراتیک متحد شدند. موضوعی که شرکت‌های تعاونی را از شرکت‌های سرمایه‌داری معمولی متمایز می‌کند، این واقعیت است که آنها نه تنها گوش دادن و توجه به نظرات مالکان/ سهامداران را در نظر می‌گیرند، بلکه تصمیم‌گیری را به تمام کارگران/ مالکانشان واگذار می‌کنند (کورنفورث^۲، ۱۹۸۳ و بورکین^۳، ۲۰۱۹). اصول تعاون شامل ویژگی‌های خاص و مشترک شرکت‌های تعاونی است که اگر بطور دقیق و صحیح تنظیم شوند، می‌توانند باعث برتری آنها از مؤسسات غیرتعاونی شوند (شهبازی، ۱۳۹۳) و عکس‌العمل آنها نسبت به چرخه‌های اقتصادی را متفاوت رقم زند. به نقش تعاونی‌ها به‌خصوص در زمینه اشتغال‌زایی در اصل ۴۴ قانون اساسی بسیار تأکید شده است، اما با توجه به کمبود مالی دولت، تأمین مالیات‌ها از مهم‌ترین مسائل است و دولت کمتر توانسته از تعاونی‌ها در زمینه‌های مختلف حمایت کند (فرج‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵). تعاونی‌ها فرایند تصمیم‌گیری دموکراتیک^۴، توسعه رهبری و آموزش را حمایت می‌کنند. مشارکت عمومی - خصوصی بین تولیدکنندگان، دانشگاه‌ها و برنامه‌های دولتی باعث ارتقا آگاهی در باره نقشی که تعاونی‌ها به عنوان ابزارهایی برای بهبود رفاه اقتصادی جوامع کشاورز و کمکی که به افزایش کیفیت زندگی در جامعه می‌شود. بروز چرخه‌ها و بحران‌های اقتصادی و رکود تولید، هزینه‌های اقتصادی بسیاری برای کشورها به دنبال دارد (محمودی‌نیا و عمروآبادی^۵، ۲۰۲۳ و محمدی‌نیا و همکاران، ۲۰۱۳). در شرایط رکودی، ظرفیت تولید بیکار، سرمایه بیکار، نیروی کار بیکار، فراوان بوده و به همین دلیل مهم‌ترین علت بیکاری، رکود در اقتصاد کشور است (تقی‌زاده و مرادی، ۱۳۹۴). چرخه‌ها و نوسانات اقتصادی متعاقب آن، تأثیرات منفی بر اکثر شرکت‌ها نیز داشته است. با این حال، شرکت‌های تعاونی در سراسر جهان در برابر چرخه‌ها انعطاف‌پذیری نشان داده‌اند. تعاونی‌های مالی از نظر مالی سالم می‌مانند. تعاونی‌های مصرف افزایش گردش مالی را گزارش می‌دهند. تعاونی‌های کارگری با انتخاب شکل تعاونی شرکت برای پاسخگویی به واقعیت‌های جدید اقتصادی، شاهد رشد هستند (کریستینی و همکاران^۶، ۲۰۲۳). تعاونی‌ها هم از این منظر که دیدگاه حساس‌تری نسبت به نیروی کار دارند و هم مبتنی بر تئوری‌های تعاونی‌ها، احتمال اخراج نیروی کار را کاهش داده و سعی در کاهش سود توزیعی خواهند کرد. یک رابطه کلی منفی بین سن شرکت و بسته شدن یا عملکرد وجود دارد که ممکن است ناشی از نیاز به شرکت‌های جدید برای گذراندن مرحله یادگیری و سازماندهی اولیه باشد (چنی و همکاران^۷، ۲۰۱۴). تعاونی‌های مسن‌تر ممکن است عملکرد بهتری داشته باشند و پایدارتر باشند، فقط به این دلیل که سرمایه‌گذاری بهتری دارند و ثبات مالکانه‌تری نسبت به تعاونی‌های جوان‌تر دارند (موسون و روسلیر^۸، ۲۰۲۰). تعاونی‌ها می‌توانند تأثیر رکود اقتصادی را صرفاً با این واقعیت کاهش دهند که زنده بمانند و به تجارت خود ادامه دهند. شواهدی وجود دارد که تعاونی‌ها در همه بخش‌ها بهتر از رقبای خود دوام می‌آورند. آنها می‌توانند از سرمایه اعضا به جای استقراض بانکی برای گسترش کسب و کار استفاده کنند و به مصرف کنندگان ریسک‌گریزتر خدمات ارائه می‌دهند. به طور خاص، تعاونی‌های کارگری می‌توانند بر ایجاد اشتغال از طریق تعاونی‌های کارگری، خرید و نجات کارکنان، تعاونی‌های

¹ International Co-Operative Alliance

² Cornforth

³ Borkin

⁴ Democratic

⁵ Mahmoudinia & Amroabadi

⁶ Cristini

⁷ Cheney

⁸ Musson & Rousseliere

مصرف بر کاهش هزینه مواد غذایی و سایر لوازم ضروری و تعاونی‌های تولیدکننده برای افزایش بهره‌وری کسب و کار اعضا تمرکز کنند. مصرف کنندگان به دنبال جایگزین‌های امن‌تر و اخلاقی‌تر برای بانک‌ها هستند و به مؤسسات مالی تعاونی روی می‌آورند (بیرچال و کتیلسون^۱، ۲۰۰۹). در واقع پیش‌بینی اثرات یک رکود طولانی مدت بر تعاونی‌ها دشوار است؛ این تأثیر ممکن است بسته به نوع و بر اساس بافت بازار متفاوت باشد (بیرچال^۲، ۲۰۱۳).

کنترل خطرات ورشکستگی و مقابله با شرایط رکودی را می‌توان یکی از نقاط قوت شرکت‌های تعاونی نام برد. ساختار متفاوت شرکت‌های تعاونی و در نظر گرفتن ویژگی‌های انسانی و همکاری در این شرکت‌ها، آنها را می‌تواند در مواقع بحرانی متفاوت از سایرین شرکت‌ها نشان دهد. در واقع تنها هدف شرکت‌های تعاونی دستیابی به سود نیست؛ در حالی که هدف شرکت‌های غیر تعاونی رسیدن به سود است. شرکت‌های تعاونی برخلاف شرکت‌های غیر تعاونی در مواقع بحران به جای حذف اعضا، سود خود را کاهش می‌دهند. شرکت‌های تعاونی و مزیت‌ها و ویژگی‌های این چنینی و همچنین وجود دوره‌های رکود اقتصادی در کشور، این چالش را مطرح می‌کند که نیاز بررسی بهتر شرکت‌های تعاونی و تاب‌آوری شرکت‌های تعاونی در مقایسه با شرکت‌های غیر تعاونی در شرایط رکود تجاری بیش از پیش نمایان است. تاب‌آوری، در سطح سازمانی، ترکیبی قابل اندازه‌گیری از ویژگی‌ها، توانایی‌ها، ظرفیت‌ها یا قابلیت‌هایی است که به سازمان اجازه می‌دهد تا در برابر اختلالات شناخته شده و ناشناخته مقاومت کند و همچنان زنده بماند (ایلوپولوس و مارتینو^۳، ۲۰۱۸). علاوه بر این، خطرات ورشکستگی که توسط شرکت‌های دموکراتیک اجرا می‌شود به کاهش تهاجمی رقابت کمک می‌کند. به بیان دیگر وجود رقابت تاجائیکه به اخراج شرکای خود در تعاونی منجر نشود، دنبال می‌شود. یا با توجه به اینکه در مواقع بحرانی، با خروج از شرکت تعاونی و وجود رقابت در بازار، امکان ورود به یک شرکت تعاونی دیگر با توجه به همبستگی اعضای شرکت‌های تعاونی با یکدیگر وجود ندارد و لذا احتمال خروج در مواقع بحرانی را کاهش می‌دهد. یکی دیگر از مزایای این سیستم، پتانسیل مقابله آن با تقسیم کار و کاهش تنزل کار ناشی از سلب مالکیت محتوای مفهومیان است؛ به عبارت دیگر در شرکت تعاونی با توجه به اینکه هر فرد هم مالک و هم نیروی کار شرکت است با انگیزه بیشتری کار کرده و در مواقع بحرانی کمتر به فکر تعدیل نیرو و بیشتر به فکر کاهش سودتوزیعی است. همچنین نیروی کار است که سرمایه را به استخدام خود در می‌آورد و با معکوس کردن تضاد سرمایه و نیروی کار، مسائل استثمار نیروی کار جهت کاهش انگیزه‌های تولید مطرح نیست (صادقی عمروآبادی، ۱۴۰۱). با توجه به مطالب گفته شده در بیان مسئله و همچنین نظریه‌های مختلفی که در ادامه در قسمت مبانی نظری این تحقیق بیان شده که دیدگاه‌های متفاوت در زمینه نوع اثر چرخه‌های اقتصادی و رکود اقتصادی بر وضعیت اشتغال شرکت‌های تعاونی و غیرتعاونی را بیان می‌کند، در این تحقیق به بررسی این موضوع مقایسه اثر چرخه اقتصادی بر اشتغال شرکت‌های تعاونی و اشتغال کل استان‌ها پرداخته می‌شود. همچنین در جریان مطالعات انجام شده با توجه به اینکه یکسری مطالعات بیان می‌کنند بحران‌های اقتصادی باعث می‌شوند یکسری شرکت‌ها که ضعیف هستند حذف شوند و در ادامه اثر منفی بر روی این شرکت‌ها دارند و در مقابل یکسری مطالعات انجام شده نشان می‌دهند که این بحران‌ها باعث ظهور شرکت‌های بیشتری شده و در کل به دلیل انعطاف‌پذیری این شرکت‌ها در مواجهه با بحران، در کل اثر منفی کمتری بر روی شرکت‌های تعاونی دارد، با توجه به اهمیت این مسئله، در این پژوهش بررسی می‌شود که آیا این اثر مثبت است یا منفی، همچنین اثر این بحران اگر منفی است بر شرکت‌های تعاونی یا شرکت‌های غیر تعاونی بیشتر است.

¹ Birchall & Ketilson³ Iliopoulos & Valentinov² Birchall

مطالعه حاضر از نظر عملی و تئوریک دارای اهمیت فراوان برای مخاطبان خاص خود است. از نظر کاربردی با بررسی اثر شوک‌ها و نااطمینانی‌های تولید بر شرکت‌های تعاونی و غیر تعاونی مسئولین اجرایی در دولت یا برای قانون گذاری در مجلس و در واقع بخش‌های نظارتی می‌توانند سیاست‌هایی را اتخاذ کنند که اثرات چرخه‌های اقتصادی و شوک‌ها کاهش پیدا کند؛ یعنی در درجه اول باید اثرات این شوک‌ها بر روی شرکت‌های تعاونی و غیر تعاونی تحلیل شود و با توجه به اینکه اگر اثرات منفی زیادی دارند، سیاست گذاری در ادامه انجام شود؛ بنابراین از لحاظ کاربردی برای وزارت صمت، دولت، مجلس و سازمان‌های این چنینی دارای اهمیت زیادی است. از نظر تئوریک برای محققین مالی دارای اهمیت زیادی هستند. برای اینکه بتواند اثرات این نااطمینانی و شوک‌ها بر روی شرکت‌های تعاونی و غیر تعاونی تحلیل کند و در نهایت اگر تفاوتی در این اثر بر روی شرکت‌های تعاونی و غیر تعاونی وجود دارد بتواند این تفاوت را تحلیل کرده و به نوعی بتواند کمکی در کاهش این اثرات بحران‌ها بر شرکت‌های تعاونی داشته باشند، اگر شرکت‌های تعاونی انعطاف‌پذیری بیشتری دارند، یعنی قدرت بیشتری برای مقابله با بحران دارند، این موضوع در ادبیات به محققین به شدت کمک می‌کند که بیشتر در این زمینه در مورد مزیت‌های شرکت‌های تعاونی کار کنند و بحث‌های کاربردی هم سیاست گذاری شود تا بیشتر شرکت‌های تعاونی حمایت شود و دولت شرکت‌ها را به سمت شرکت‌های تعاونی بیشتر هدایت کند تا از این مزیت‌ها بیشتر استفاده کنند. لذا هدف اصلی مطالعه بررسی تأثیر چرخه اقتصادی بر اشتغال شرکت‌های تعاونی در مقایسه کل اقتصاد در استان‌های کشور ایران است و سؤال اصلی این مطالعه آن است که آیا شرکت‌های تعاونی بهتر از سایر شرکت‌ها می‌توانند در مقابل نوسانات منفی اقتصادی عمل کنند؟! مقاله در ادامه به صورت زیر سازماندهی شده است: ادبیات و پیشینه تحقیق در بخش ۲ ارائه شده است. در این بخش به بررسی نظریه‌های پیرامون شرکت‌های تعاونی و همچنین نظریه‌های حوزه اشتغال و چرخه‌های اقتصادی در مطالعات قبلی پرداخته شده است. روش تحقیق در بخش ۳ ارائه شده است. در نهایت نتایج به دست آمده از این کار در بخش ۴ گزارش شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شده است.

۲- ادبیات و پیشینه تحقیق

۲-۱- نظریه‌های پیرامون شرکت‌های تعاونی

در این بخش به بررسی نظریه‌های موجود در حوزه شرکت‌های تعاونی و عوامل مؤثر بر عملکرد آنها پرداخته شده است. کروپ^۱ تعهد سازمانی، نقدینگی / سرمایه اصلی و ارتباطات را عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌های مصرف انگلستان معرفی کرد. پادغام^۲ (۲۰۰۲) با بررسی تعاونی‌های مصرف نشان داد که مسئولیت‌پذیری اعضا و علاقه مندی به مشارکت در تصمیم‌گیری عوامل موفقیت شرکت‌های تعاونی هستند. گرگ لاوس^۳ جهت‌گیری مناسب کسب و کار، هدف و مأموریت روشن و فرهنگ سازمانی را در تحقیق خود به عنوان عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌های صنعتی نشان داد. لیدلا^۴ در تحقیق خود عوامل تأمین نیاز اعضا، ساختار سازمانی، تولید انبوه، فراوری و بازاریابی محصولات و تأمین زیرساخت‌های محلی مورد نیاز (کالاها عمومی) را مسبب موفقیت شرکت‌های تعاونی دانست (مرین و همکاران، ۲۰۲۱). اوون^۵ (۱۷۷۱-۱۸۵۸) که یک کارخانه‌دار بزرگ و انسان دوست بود اولین بار با دیدن وضع زندگی کارگران کارخانه خود، برای اولین بار مجموع شرکت‌های تعاونی را تأسیس کرد. وی معتقد بود که اگر انسان‌ها به جای رقابت، همکاری را جایگزین می‌کردند، جامعه انسانی خلاقانه‌تر خواهد بود و

¹ Crop

² Padgham

³ Greglawless

⁴ Laidlaw

⁵ Merrien

⁶ Rabert Oven

همچنین وی هدف نهایی شرکت‌های تعاونی را ایجاد همکاری در سراسر کره زمین دانست. اگرچه این موضوع از افکار ایده‌یستی وی نشئت می‌گرفت با شکست رو به رو شد ولی افکار انسان‌دوستانه وی باعث ایجاد تفکر شرکت تعاونی شد. کینگ^۱ (۱۷۸۶-۱۸۸۶) طرفدار ایجاد تعاونی‌های مصرف بود و اولین نشریه تعاونی را در انگلستان با نام «تعاونگر» منتشر نمود. وی همچنین برای حمایت از طبقه کارگر از گسترش شرکت‌های تعاونی مصرف حمایت می‌نمود. وی اصول مورد نظر تعاونی مصرف را به شرح زیر بیان می‌کند: از طریق اعضای شرکت از محل خرید سهام سرمایه مورد نیاز برای شرکت تأمین می‌شود، سودی برای سرمایه وجود ندارد و در ازای سهام اعضا سودی به آنها تعلق نمی‌گیرد، اجناس به قیمت روز و نزدیک به قیمت بازار فروخته می‌شوند. برگشت مازادی وجود ندارد. سود به دست آمده از خرید اعضا خرج ایجاد واحدهای تولیدی و اشتغال کارگران می‌شود. رایفایزن^۲ (۱۸۱۸-۱۹۸۸) شرکت تعاونی روستایی را افتتاح نمود. وی با مشاهده اوضاع روستاییان و درک مشکلات برای نجات اهالی آن به همکاری آنها در قالب شرکت‌های تعاونی روستایی می‌اندیشید و به تأسیس و گسترش اقدام نمود. اولین شرکت تعاونی روستایی خود را به کمک افراد زیادی که طرفدار نظریه تعاونی روستایی بودند. بلان^۳ (۱۸۸۲-۱۸۱۱) از دیگر اندیشمندان شرکت تعاونی که اعتقاد داشت که جامعه باید متناسب با توانایی‌های هر شخص امکانات لازم را فراهم کند و برای زندگی انسانی حقوق اولیه را فراهم کند و برای محقق شدن این اهداف باید رقابت‌های آزاد اقتصادی و اختلاف طبقاتی از بین برود. بلان برای برطرف کردن این مشکل، تأسیس شرکت‌های تعاونی را پیشنهاد می‌دهد که براساس آزادی انتخاب و همکاری و تعاون به وجود آمده است.

۲-۲- نظریه‌های پیرامون اشتغال

اقتصاددانان کلاسیک^۴ به دنبال روابطی بودند که بدون مقدمه بر بازار کالا و بازار کار غالب می‌شدند و همچنین روابطی که بین حجم سرمایه‌گذاری‌ها و حجم اشتغال و حجم تولیدات موجود را در دست بررسی قرار دهند. تجربه این حقیقت را آشکار می‌ساخت که رابطه بین این عوامل بر قوانین مشخصی استوار است که این قوانین قدرت تبیین عمومی اشتغال را دارند و به این نتیجه می‌توان رسید که برای هر بررسی جامعه‌شناسی، الگویی که در همه جا مورد استفاده قرار بگیرد را می‌توان به دست آورد؛ کینز نشان داد لزوماً اشتغال کامل برقرار نیست و این موضوع می‌تواند یک استثنا باشد (رضایی دهقی و همکاران، ۱۴۰۰). در این وضعیت، اشتغال هیچگاه یک امر اجباری و الزامی نبوده؛ بلکه به درخواست سرمایه‌داران و میزان دسترسی آنها به منابع موجود مربوط است. موضوع بیکاری ادواری، نیز واقعیتی غیرقابل کتمان و جبران بوده که باید به آن توجه کرد (رستمیان و همکاران، ۱۴۰۲). «مالتوس»^۵ و بسیاری از اشخاص دیگر بعد از او، بر این باور بودند که با پیدا کردن یک قانون طبیعی توضیح آن را پیدا کرده‌اند؛ آنها بر این باور بودند که نرخ رشد جمعیت افراد بیش‌تر از نرخ رشد کالاهای مصرفی و تولید است و تنها راه نجات جامعه و برقراری تعادل دائمی این جامعه، نابود کردن فقر و افراد بیکار است. بعدها بعضی از مکتب‌ها که به نام مالتوسینهای جدید، شهرت یافتند، این حرف را تصحیح کردند و آن را به این صورت بیان کردند که: تعادل جمعیت آماده برای کسب و کار و کالاهای مصرفی و تولیدات را نمی‌توان فقط عامل فقر دانست، بلکه در تعادل هماهنگی که شامل تجدید موالید است، باید جستجو شود. (توسلی، ۱۳۹۲). سیسموندی^۶ عدم اشتغال را یک حقیقت اجتماعی نامید نه یک حقیقت طبیعی. همچنین معتقد بود که این هرج و مرج به دلیل سرمایه‌گذاران و توسعه فنی بوده است که عامل

^۱ Viliam King

^۲ Viliam Rayfayzen

^۳ Loi Belan

^۴ Kelasic

^۵ Maltos

^۶ Sismondi

انجام دادن آنها، رقابت آزاد بوده است. تثبیت دستمزدها و سطح قیمت‌ها، خود به خود و به صورت آزادانه اتفاق می‌افتد و باعث می‌شود که بازخرید ارزش تولیداتی که مزد بگیران بجا آورده‌اند، غیر ممکن شود؛ در همین شرایط، بیکاری و تجدید تقاضا، اتفاق می‌افتد. مارکس به بررسی گرایش دائمی به بیکاری پرداخت. وی حالت‌های مختلفی که تظاهر ویژه‌ای از آن را بوجود می‌آورد را در سه دسته مطرح می‌کند: (۱) مقدار تراکم سرمایه، (۲) میزان نسبی دستمزد، (۳) میزان اشتغال. تغییرات نسبی این عوامل، فقط به طور استثنایی می‌تواند گرایش به اشتغال کامل را امکان‌پذیر سازد. این عوامل باعث بحران‌ها و بیکاری ادواری خواهد شد. اشتغال زنان در کشورهای توسعه و بخش روستایی به خصوص کشور ایران از اهمیت بالایی برخوردار بوده (صادقی عمروآبادی و بوداقی، ۱۴۰۰) که تعاونی‌ها موقعیت مناسبی برای توجه به آنها است. در ادامه کینز^۱ (۱۹۳۷) بحث اشتغال کامل را با اشاره به تقاضای نهایی دوباره مطرح کرد که با مجموع دستمزدهای توزیع شده و با سطح متفاوت دستمزدها در یک میزان مشخص اشتغال، هماهنگ است. وی رابطه اشتغال و سرمایه‌گذاری را مطرح کرد که خود وابسته به مکانیسم پس‌انداز است. لذا اشتغال با رشد تولید و سرمایه‌گذاری افزایش داشته، اما برای حداکثرسازی اشتغال، نیاز به برابری پس‌انداز عمده با سرمایه‌گذاری است (رضایی دهقی و همکاران، ۱۴۰۰). لذا کافی نبودن تقاضاهای نهایی به دلیل کمبود پس‌انداز بوده که باعث کمبود اشتغال خواهد شد.

۲-۳- نظریه‌های پیرامون چرخه‌های اقتصادی

به دوره‌هایی که شوک‌های منفی پس از رونق اقتصادی اتفاق می‌افتد چرخه اقتصادی یا چرخه‌های تجاری می‌گویند (لوکاس^۲، ۱۹۸۰). در دنیای امروز هر اقتصادی اقتصاد مبتنی بر بازار است که در آن قوانین عرضه و تقاضای قیمت‌ها را تعیین می‌کند. فشارهای عرضه و تقاضا از طریق متغیرهای مختلف مانند شرایط اقتصاد جهانی، تراز تجاری، بهره‌وری، نرخ تورم، نرخ بهره و نرخ ارز بر اقتصاد تأثیر می‌گذارد (صادقی عمروآبادی، ۱۳۹۹). متغیرها به طور کلی، اقتصاد و وضعیت چرخه‌های اقتصادی را شکل می‌دهند. چرخه اقتصادی روندی از حرکت‌های افزایشی و کاهشی تولید ناخالص داخلی است که در نهایت رشد کلی بلند مدت یک اقتصاد را تعیین می‌کند. تولید ناخالص داخلی، ارزش کل کالاها و خدمات را اندازه‌گیری می‌کند و برای نشان دادن ثروت کل اقتصاد بکار می‌رود و از عوامل مهم رفاه یک کشور در نظر گرفته می‌شود (صادقی عمروآبادی، ۱۳۹۹). نظریه میچل^۳ بنیان‌گذار تئوری‌های چرخه اقتصادی با نام (عدم تعادل هزینه-قیمت)، میچل است. دو اصل مهم در تئوری‌های میچل به شرح زیر است: اولین اصل: جریان تجاری، جریان خود افزایش، یعنی به طور خودکار از مرحله‌ای به مرحله بعد می‌رود. دومین اصل: سود، عامل اصلی نوسانات اقتصادی است. بر عامل سود، عوامل زیادی تأثیر گذارند که فقط چند مورد از جمله قیمت‌ها، هزینه‌ها و انتظارات را میچل بیان می‌کند. همچنین سود بر سطح عمومی فعالیت‌های اقتصادی، در هر صورتی چه افزایش یابد، چه کاهش، تأثیر گذار است. حال فرض کنیم اقتصاد در مرحله رونق اقتصادی است در اینصورت تولید و تقاضای مصرفی افزایش پیدا می‌کنند و به همین علت عرضه تولید افزایش می‌یابد و زمانیکه افزایش عرضه کمتر از افزایش تقاضا باشد، باعث افزایش قیمت‌ها می‌شود، در ابتدا افزایش قیمت‌ها به صورت تدریجی و متناسب، زیاد می‌شود و باعث دید مثبت تجاری می‌شود. طبق این دیدگاه افزایش تدریجی و متناسب قیمت‌ها در مرحله رونق، نسبتاً پایدار خواهد بود ولی افزایش قیمت‌ها به این دلیل که بخش‌های مختلف اقتصادی اوضاع متفاوتی دارند، یکسان نخواهد بود. از نقطه نظر میچل تا زمانی که اشتغال کامل اتفاق می‌افتد نرخ سود تا سطح معینی افزایش پیدا می‌کند و بعد از رسیدن به اشتغال کامل این نرخ کاهش می‌یابد. لذا به دنبال کاهش سرمایه‌گذاری، اقتصاد وارد

¹ Keynes

² Lucas

³ Michel

رکود خواهد شد که دارای سه دلیل اصلی است: یک، در وضعیتی که اقتصاد با افزایش تقاضای ناشی از اشتغال کامل مجبور به بکارگیری نیروهای غیر توانمند می‌شود، این موضوع باعث افزایش هزینه‌های متوسط و کاهش سود می‌شود. دوم، کاهش سرمایه به دلیل ادامه یافتن مرحله رونق باعث می‌شود که در نرخ بهره قبلی میزان تقاضا برای دخایر آماده شده برای وام دادن با عرضه آن برابر نباشد و این موضوع باعث افزایش نرخ بهره و تعطیلی بنگاه‌ها می‌شود. سوم، با افزایش هزینه‌ها کارفرمایان قادر به افزایش متناسب قیمت‌ها و سود خود نیستند (جعفری صمیمی و عیسی‌زاده، ۱۳۸۶).

موضوع چرخه‌های اقتصادی در دهه ۱۹۶۰ به دلیل مباحث کینز، کم‌رنگ شد، اما در دهه ۱۹۷۰ با وجود آمدن تورم‌های سنگین، دوباره احیا شد و نشان داد مباحث کینزی فقط برای تحلیل این چرخه‌ها کافی نیست. کینز به جایگزینی تورم و بیکاری یا تولید با توجه به منحنی فیلیپس اعتقاد داشت با مباحث خرد فیلیپس عمودی فریدمن^۱ مورد سؤال قرار گرفت و نوعی ناسازگاری اصول خرد و کینزی را مطرح کرد. لذا تحلیل‌های کینزی قادر به توضیح ادوار تجاری نبودند (عسگری، ۱۳۹۹).

۲-۴- اثرات چرخه‌های تجاری بر اشتغال و نقش شرکت‌های تعاونی

این مطالعه بر اساس تئوری‌های اشتغال و همچنین تئوری‌های تعاون و مزیت‌های آن به صورت تئوریک پایه ریزی شده است. مارکس برای صورت‌های مختلف عدم اشتغال که در اواسط قرن نوزدهم به طور عادی از یکدیگر متمایز می‌شدند، ارزش یکسانی قائل نبود و حاصل اقتصاد سرمایه‌داری و تبعیض علیه نیروی کار را بیکاری می‌دانست. از طرفی کلاسیک‌ها بیکاری مزمن را رد می‌کردند و اثر عوامل همچون نوسان قیمت‌ها و دستمزدها را مطرح می‌کردند. مارکس به دنبال تحلیل گرایش دائمی بیکاری بود. پاسخ بیکاری گسترده پس از صنعتی شدن موجی از تعاونی‌های کارگری بود که توانست از دست دادن مشاغل ناشی از تغییرات صنعتی رابه حداقل برساند (بیرچال و کیتلسون، ۲۰۰۹). کشورهای اسلامی در مقابل نااطمینانی‌ها در برخی موارد بهتر توانسته‌اند مقاومت و انعطاف داشته باشند (سامی و همکاران، ۱۴۰۱). یکی از عوامل مهمی که توانسته در کشورهای پیشرفته زمینه‌های حفاظت را مهیا کند، نقش‌آفرینی شرکت‌های تعاونی هست، به گونه‌ای که نتیجه جمعی سیاست‌های تعاونی بر سیاست‌های فردی ارجحیت داشته و با فعالیت تعاونی است که ساختارهای عادلانه اقتصادی-اجتماعی درست و در نتیجه، رفاه و توسعه پایدار حاصل می‌شود. به گفته نویسندگان مختلف، تعاونی‌ها نقش مهمی در ایجاد یک اقتصاد متعادل‌تر ایفا می‌کنند (بیرچال، ۲۰۱۳). آنها توضیح می‌دهد تعاونی‌ها بخشی از اقتصاد بازار هستند، اما دارای چند بعد هستند؛ که آنها را قادر می‌سازد در اقتصادهای بازار عملکرد داشته باشند و در عین حال طیفی از مزایای ملموس و ناملموس را برای اعضا فراهم می‌کند که پتانسیل ارتقای موقعیت و صدای اجتماعی اقتصادی آنها را دارد. انعطاف‌پذیری تعاونی‌ها در طول چرخه‌های اقتصادی اخیر بحث شده است (موسون و روسلیر^۲، ۲۰۲۰). معمولاً گفته می‌شود تعاونی‌ها در مواقع بحران‌های ساختاری به منظور پاسخگویی به نیازهای فوری یا کاهش آسیب‌پذیری‌های آشکار ظهور می‌کنند. درواقع، بسیاری از مهم‌ترین و قدرتمندترین تعاونی‌های امروزی منشأ خود را در مواقع بحران و ریشه در پاسخگویی به نیازهای مردمی داشتند که در سخت‌ترین شرایط زندگی می‌کردند (مرین و همکاران^۳، ۲۰۲۱). بین اشتغال و اصول تعاون رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین بین اشتغال و پایداری به اصول تعاونی رابطه مثبت و معنا داری وجود دارد. در بررسی جزئیات ابعاد اشتغال و ارتباطان با موفقیت تعاونی مشخص شد که تنها بین کنترل درونی، تحمل فشار، ابهام و سختی رابطه معنادار با موفقیت تعاونی‌ها برقرار است و بین ابعاد نوآوری و خلاقیت و خطرپذیری، رابطه معنادار با موفقیت تعاونی‌ها وجود ندارد. بین

^۱ Feridmen

^۲ Mosson And Roslir

^۳ Merrin Et-Al

اصول عضویت آزاد، مشارکت اقتصادی اعضا، خودگرانی و همکاری تعاونی‌ها با موفقیت تعاونی‌ها ارتباط معنادار وجود ندارد (امین بیدختی و محقق، ۱۳۹۳). بیشتر نیروهای فعلی ایران بویژه تحصیل کرده‌ها و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها می‌توانند سرمایه لازم برای شروع فعالیت تعاونی‌های مختلف و ادغام سرمایه‌های خود و تبدیل این سرمایه‌های خرد به کلان و تجمع مهارت‌های متنوع جهت اشتغال و ایجاد ارزش افزوده را آزمون کنند. با وارد شدن یک شوک تقاضا مثل اعمال سیاست پولی یا مالی انقباضی، با وجود چسبندگی قیمت‌ها و دستمزدها، تولید و اشتغال حداقل در کوتاه مدت می‌تواند کاهش داشته باشد.

کلاسیک‌های جدید با فرض تلاش برای ماکزیم کردن مطلوبیت عامل اقتصادی با استفاده از ترکیب کار و فراغت و با توجه به اینکه این عاملان می‌توانند درآمد خود را بین مصرف و پس انداز تقسیم کنند، لذا تصمیمات جاری تولید آنها در این دوره بر دوره‌های بعد می‌تواند تأثیر بگذارد؛ بنابراین چرخه‌های کارایی، اشتغال، علاوه بر چرخه‌های میزان سرمایه، از ریشه چرخه‌های اقتصادی قلمداد می‌شوند (جلائی اسفندآبادی و انصاری‌نسب، ۱۳۹۵). وضعیت اقتصادی نامناسب باعث کاهش دسترسی افراد به کالاها و خدمات مفید در جامعه می‌شود؛ یعنی رکود اقتصادی باعث افزایش بیکاری و کاهش درآمد می‌شود. بیکارشدن و یا به عبارتی کم‌کاری باعث کاهش درآمد می‌شود. حکمرانی خوب و سیاست‌های دولت در این مسیر می‌تواند بی‌ثباتی‌ها را کاهش دهد (محمدی‌فر و صادقی عمروآبادی، ۱۳۹۹ و صادقی عمروآبادی و کاظمی، ۱۴۰۱). در چنین شرایطی مردم قادر به تهیه کالا و خدمات سلامت نیستند و کاهش سطح سلامت منجر به افزایش مرگ‌ومیر می‌شود. همچنین نگرانی مردم برای بیکاری، نرخ مرگ‌ومیر را افزایش می‌دهد؛ بنابراین رکود اقتصادی که مرحله‌ای از چرخه اقتصادی است باعث کاهش اشتغال و افزایش مرگ‌ومیر است (غفاری گولک و همکاران، ۱۳۹۵).

۵-۲- پیشنهاد خارجی

کریستینی و همکاران (۲۰۲۳) بررسی می‌کنند که آیا تعاونی‌ها در دوره رکود توانسته‌اند به وضعیت اشتغال پایدار برسند یا نه، دستمزدها بیشتر رشد منفی داشته‌اند، همچنین آیا انعطاف‌پذیری نزولی دستمزدها برای اشتغال کامل کافی است و آیا در این شرایط، استحکام ملی تعاونی‌ها ضعیف شده است یا نه؟ در شرایط غیر از مایشی با تعریف گروه کنترلی از شرکت‌های معمولی که گروه تعاونی‌های کارگری را با آن مقایسه شده، پژوهش انجام شده است. از تحقیقات به عمل آمده مشاهده شد که تعاونی‌های کارگری در خلال شوک‌های تقاضای منفی، در مقایسه با شرکت‌های کنترلی، کاهش اشتغال را مهار کرده‌اند. سود و حقوق صاحبان سهام شرکت‌های کارگری کاهش بیشتری داشت. در شرایط شوک تقاضای مثبت شرایط نابرابری رخ داد و اشتغال در شرکت‌های معمولی رشد بیشتری داشته است؛ یعنی بیشتر تعاونی‌های کارگری پس از یک رکود طولانی مدت از رشد هزینه‌های دستمزد کارگران حمایت می‌کنند. **دونگر و پارانجوتی^۱ (۲۰۲۰)** بیان کردند پس از بحران اقتصادی سال ۲۰۰۸، تعاونی‌ها به عنوان تاب‌آور در برابر بحران مورد استقبال قرار گرفتند؛ بنابراین، بررسی نحوه واکنش آنها به بحران ایجاد شده توسط همه‌گیری کووید ۱۹ بسیار جالب است. تعاونی‌ها در سرتاسر جهان در حال واکنش هستند و تلاش می‌کنند تا حداکثر تلاش خود را برای محافظت از اعضا و کارگران خود در برابر تأثیر نامطلوب کووید ۱۹ انجام دهند. برخی از تعاونی‌ها واکنشی طولانی مدت و آینده‌نگر نشان می‌دهند و تلاش می‌کنند کسب و کار خود را از عدم قطعیت‌های اقتصادی مستمر محافظت کنند و رویکرد خود را به کسب و کار و همچنین برآورده کردن نیازهای اعضا و زندگی با ویروس، تنظیم کنند. **کاراکاس^۲ (۲۰۱۹)** بیان می‌کند که تعاونی‌ها، انجمن‌های خودمختاری هستند که در آرزوی دستیابی به اهداف خود از

^۱ Dongre And Paranjothi

^۲ Karakas

طریق یک شرکت مشترک و دموکراتیک هستند. سازمان‌های بین‌المللی، مانند ملل متحد و اتحادیه اروپا (EU)، به نقش تعاونی‌ها برای جامعه، اقتصاد و توسعه، ارزش می‌دهند. سه میلیون تعاونی در سراسر جهان وجود دارد که با هم برای ۲۸۰ میلیون نفر شغل ایجاد می‌کنند که معادل ۱۰ درصد از جمعیت شاغل جهان است. ۳۰۰ تعاونی و تعاونی بزرگ در جهان در سال ۲۰۱۶ مجموع گردش مالی ۲/۰۱۸ تریلیون دلاری داشتند.

ناوارا^۱ (۲۰۱۶) که شرکت‌های تعاونی نسبت به شرکت‌های غیرتعاونی از ثبات بیشتری در اشتغال برخوردار هستند. این مسئله به دلیل وجود ساختار حاکمیتی و دارایی شرکت‌های تعاونی است، اما از ابزار عملی آن آگاهی کمتری داریم. برای تضمین بیمه کار دو راه را بررسی می‌کند: اجازه دادن به دستمزدها در نوسان، یا با انباشت سود سرمایه‌گذاری مجدد در صندوق تثبیت درآمد که بدون اخراج و بدون کاهش دستمزدها با رکود مقابله می‌کند. در مورد دوم نقش هموار سازی دستمزد را قفل دارایی ایفا می‌کند. این ممکن است سهم بزرگ سودی را که در این صندوق غیرقابل تقسیم و غیرقابل سرمایه‌گذاری مجدد سرمایه‌گذاری می‌شود، توضیح دهد. **دیاز فونسه و همکاران^۲ (۲۰۱۵)** از داده‌های تابلویی در مورد ورود شرکت‌های تعاونی کارگری و سرمایه‌داری در اسپانیا برای آزمایش عوامل تعیین کننده فضایی در سطح منطقه‌ای استفاده می‌کنند. آنها بر عرضه، تقاضا و عوامل نهادی از جمله عوامل خاص تعاونی‌ها به عنوان مدل تحلیل تمرکز می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که عامل تعیین کننده اصلی ایجاد تعاونی‌های کارگری سطح بیکاری است و به دنبال آن سطح دستمزد منطقه، رشد جمعیت و ظهور فرهنگ قوی تعاونی. **اسمیت و روئام^۳ (۲۰۱۳)** روندها و پتانسیل‌های عمده تعاونی‌ها را در چهار موضوع برجسته اجتماعی-اقتصادی کمبود شغل، نابرابری اقتصادی و اجتماعی، تحرک آموزشی و نیاز به اولویت نوآوری را بررسی کردند؛ داده‌های اخیر را در مورد میزان و انواع اشتغال زایی در تعاونی‌ها ارائه می‌دهند. تعاونی‌ها را با توجه به بحران‌های مالی و اقتصادی اخیر در نظر می‌گیرند. در نهایت، برخی از مشاهدات در مورد تعاونی‌ها و نوآوری و برخی از دیدگاه‌ها در مورد چشم‌انداز آینده ارائه می‌شود. **سولی و همکاران^۴ (۲۰۱۳)** بیان می‌کنند که ساختار سرمایه تعاونی‌های کشاورزی با رویکرد جدید اقتصاد نهادی بویژه از دیدگاه اقتصاد، هزینه معامله را می‌پردازد. در پایان می‌توان نتیجه گرفت که شرکت‌های تعاونی در نتیجه هزینه‌های حاکمیتی ساختار مالی و اجتماعی، در مقایسه با سایر اشکال سازمان تجاری، ساختار گسترده‌تری از هزینه‌های معاملات و نمایندگی ارائه می‌دهد. هدف پیشبرد یک چارچوب مفهومی با استفاده از تئوری‌های جدید اقتصاد نهادی است که توجه را به اهمیت ساختار سازمانی پیمانکاران برای طراحی گسترش قراردادهای حاکم بر تولید کشاورزی جلب می‌کند. **مک کی و همکاران^۵ (۲۰۱۲)** بیان می‌کنند ساختار سازمانی تعاونی‌ها پیوند پیچیده‌ای بین حقوق صاحبان سهام و ساختار کلی سرمایه شرکت ایجاد می‌کند. این پیوند با ریسک‌های کلان اقتصادی و مبتنی بر شرکت پیچیده‌تر می‌شود. این مقاله مدلی از نسبت بدهی بهینه را با توجه به ویژگی‌های مالی تعاونی و سرمایه مورد نیاز ارائه می‌کند. ریسک کلان اقتصادی و خاص بر استقراض بهینه در تعاونی‌هایی با فروش ۲۵ میلیون دلار یا کمتر تأثیر منفی می‌گذارد. در مقابل، هیچ رابطه روشنی بین این نوع ریسک و تعاونی‌هایی با فروش بیشتر وجود ندارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد رابطه مهمی بین عملیات شرکت و حقوق صاحبان سهام وجود دارد، زیرا تعاونی‌های کوچک به ورود به بازارهای جهانی فکر می‌کنند.

¹ Navarra² Díaz-Foncela And Marcuello³ Smith And Rothbaum.⁴ Suli Et-Al⁵ Mckee Et-Al.

۶-۲- پیشینه داخلی

فتحی و همکاران (۱۴۰۰) با روش توصیفی به تحلیل اثر تعاونی‌ها بر اشتغال پرداخته و بیان می‌کنند برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه عمرانی به روش تعاونی در صورتی که با فرایند متناسب با شرایط شهرستان مورد نظر به صورت صحیح و با نظارت دقیق انجام گردد، ورود سرمایه‌های مادی و فرامادی مردم در رویکردهای مختلف فعالیت‌های اقتصادی با هدف افزایش شتاب توسعه را سهل و ایمن‌تر می‌نماید. **عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۸)** در پژوهشی در اولین مرحله با مروری نظام‌مند، وضعیت ترویج تعاون در کشور واکاوی می‌شود؛ و همچنین، تعداد ۴۴ عامل خارجی و ۳۵ عامل داخلی را مشخص کردند. در دومین مرحله نسبت به تدوین یافته‌های این مرحله در قالب یک پرسشنامه برای تحلیل و تدوین راهبردها براساس روش تحلیل SWOT و ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی اقدام کردند. یافته‌های مرحله دوم نشان داد مجموع امتیازهای نهایی عوامل خارجی برای فعالیت‌های ترویج تعاون ۳۵۶/۲ است. یافته‌ها نشان می‌دهد در حال حاضر نقطه قوت ترویج تعاون در حوزه عوامل و نیروهای داخلی تأثیرگذار است. باتوجه به قوت‌های مناسب ترویج تعاون می‌توان راهبردهای تهاجمی را نیز مورد توجه قرار داد. **مرادی و مرادی اورزمان (۱۳۹۴)** به بررسی بررسی عوامل مؤثر بر اشتغال شرکت‌های تعاونی و خصوصی فعال در شهرستان نهاوند و مقایسه این عوامل در بین شرکت‌های تعاونی و خصوصی پرداختند. نتایج نشان داد بر اشتغال پایدار نهاوند عواملی همچون تسهیلات بانکی، سهم آورده اعضا، قوانین و مقررات بانکی، در سه رتبه اول و همچنین جذب سرمایه‌گذار، فعالیت آموزشی، فرهنگی، حمایت دولتی و استفاده از تکنولوژی و حاضر شدن در نمایشگاه‌ها در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. **نادری‌پور و همکاران (۱۳۹۶)** به تحلیل ادوار تجاری پرداختند. نتایج برآورد مدل سه مرحله‌ای نشان دهنده اثر مثبت و معنادار ادوار تجاری بر ارزش افزوده بخش کشاورزی و اثر منفی و معنادار بر اشتغال و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی است. **نجفی (۱۳۸۸)** با استفاده از روش توصیفی در مطالعه خود بیان می‌کند باتوجه به اهمیت کاهش فقر و بیکاری در فرایند توسعه، شرکت‌های تعاونی در کشورهای مختلف به عنوان یکی از عوامل مؤثر در افزایش رفاه و کاهش بیکاری مطرح بوده‌اند. باتوجه به تحقیقات و مطالعات انجام شده برای کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در ارتباط با عملکرد شرکت‌های تعاونی و شرکت‌های غیر تعاونی و مقایسه این دو از نظر انعطاف‌پذیری و سایر موارد و همچنین تأثیر بحران یا نوسان اقتصادی بر اشتغال این شرکت‌ها، این مطالعه درصدد بررسی این موضوعات برای کشور ایران است تا اهمیت تشکیل این تعاونی‌ها در سطح استان‌های کشور و مزیت آنها برای کشور و استان‌ها درک شود.

۳- روش تحقیق

روش تحقیق، توصیفی تحلیلی مبتنی بر داده‌های پس رویدادی و استفاده از مدل‌های اقتصادسنجی است. همچنین روش تحقیق مبتنی بر هدف، کاربردی است. ابزار گردآوری تحقیق ابتدا مبانی نظری و ادبیات تحقیق است که حاصل مطالعه مقالات و پایان‌نامه‌های موجود در مرحله بعد مستندات و اطلاعات آماری مربوط به شرکت‌های استان‌های ایران است. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش مستندات و اطلاعات آماری مربوط به بخش تعاون و کل اقتصاد در استان‌های کشور است. داده‌های تحقیق به صورت پانل برای استان‌های کشور و دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ هستند. متغیرهای موردبررسی در این تحقیق شامل تعداد اعضای شرکت‌های تعاونی، تورم و تولید ناخالص داخلی به عنوان متغیرهای مستقل و همچنین اشتغال شرکت‌های تعاونی و همچنین اشتغال کل استان‌ها به عنوان متغیر وابسته هستند. در این تحقیق از آماراستنباطی و بویژه تحلیل‌های رگرسیونی و روش اقتصادسنجی پانل برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون‌های مربوطه برای بررسی کیفیت داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها استفاده

شده است. در این روش آزمون‌های مانایی، اف لیمر، اچ هاسمن، قبل از تخمین ضرایب انجام می‌شود. همچنین پس از تخمین ضرایب مدل تحقیق، آزمون‌های هم‌خطی، واریانس ناهمسانی، خودهمبستگی و نرمالیتی ها برای داده‌های پانل انجام می‌شود.

۳-۱- تصریح مدل و متغیرها

در این بخش به تصریح مدل اقتصادسنجی پرداخته می‌شود. با توجه به ادبیات تحقیق و تئوری‌های تعاون، تولید و اشتغال، مدل اشتغال شرکت‌ها به صورت معادله ۱ بیان می‌شود:

$$Empt_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 + \alpha_2 Rec_{it} + \beta_i controls + \varepsilon_{0it}$$

جایی که ε_{0it} باقیمانده‌ها و همچنین i استان و t سال مورد نظر هستند و متغیر وابسته میزان اشتغال در شرکت‌های تعاونی یا کل اقتصاد استان را نشان می‌دهد. متغیر مستقل چرخه‌های اقتصادی (شوگ منفی تولید) در استان‌ها طی زمان را نشان می‌دهد و متغیرهای کنترل نیز با توجه به تئوری‌های اشتغال مانند تورم و تولید ناخالص داخلی مبتنی بر تئوری‌های سمت عرضه تورم و همچنین تئوری اوکان^۱ (۱۹۶۲) وارد مدل خواهند شد. تعاریف آنها به صورت زیر است:

اشتغال: آمار اشتغال شرکت‌های تعاونی در استان‌های کشور که از گزارش‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی استخراج می‌شود. GDP: از روش هزینه مبتنی بر امار بانک مرکزی به قیمت ثابت ۱۳۹۵ جمع‌آوری شده است. شرکت‌های تعاونی: اشتغال شرکت‌های تعاونی در استان‌های کشور که از سایت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی استخراج شده است. چرخه اقتصادی: به دوره‌هایی که شوک‌های منفی (رکود) پس از رونق اقتصادی اتفاق می‌افتد چرخه اقتصادی یا چرخه‌های تجاری می‌گویند (لوکاس، ۱۹۸۰). به دلیل آنکه مهم‌ترین اثرات مخرب چرخه‌های اقتصادی در بخش رکودی آن اتفاق می‌افتد، در این مطالعه فقط بخش منفی چرخه اقتصادی در نظر گرفته شده است؛ به عبارت دیگر در این مطالعه استفاده از متغیر مجازی که شوک منفی تولید را نشان می‌دهد به عنوان شاخص چرخه اقتصادی معرفی شده است. از دو متغیر تغییرات تولید ناخالص داخلی و اشتغال استان‌ها برای محاسبه چرخه منفی اقتصاد استفاده شده است. تورم: رشد سالانه و مستمر قیمت کالاها در هر استان با استفاده از شاخص CPI استفاده شده و رشد اقتصادی: یعنی تولید ناخالص داخلی هر استان در سال t نسبت به سال $t-1$ افزایش داشته است یا کاهش، اگر افزایش یافته باشد عدد ۰ و اگر کاهش یافته و منفی باشد عدد یک وارد می‌شود.

۳-۲- نتایج تحقیق

در ابتدا آزمون مانایی با استفاده از روش لویی، لین و چو (LLC) و فیلپس پرون (PP) بررسی شده و سپس آزمون‌های پانل تشریح می‌شود. همانطور که در جدول ۲ و نتایج آزمون LLC و PP متغیرها دارای احتمال زیر پنج درصد هستند، لذا همه متغیرهای مدل مانا و هم انباشته از درجه صفر هستند.

جدول ۱. توضیح متغیرها

متغیرها	نماد انگلیسی	نوع متغیر	روش اندازه‌گیری	منبع
اشتغال	EMPC	وابسته	آمار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، توانایی افراد در پیدا کردن شغل و میزان مشارکت در تولید کل یک اقتصاد.	سامانه جامع آمارهای ثبتی تعاون، کار و رفاه اجتماعی
تولید ناخالص داخلی	GDP	کنترلی	ارزش پولی تمامی کالاها و خدمات نهایی تولیدی در طول دوره زمانی معین	درگاه ملی آمار
تعداد اعضای شرکت تعاونی	Memc	مستقل	از طریق سرشماری تعداد اعضای تعاونی	سامانه جامع آمارهای ثبتی تعاون، کار و رفاه اجتماعی
چرخه اقتصادی	EC _{1,2}	مستقل	تغییرات منفی شاخص GDP یا تغییرات منفی اشتغال	مرکز آمار ایران
تورم	Inf	کنترلی	از شاخص خرده فروشی CPI	مرکز آمار ایران
چرخه اقتصادی ۱	EC ₂	مستقل	اختلاف GDP سال t نسبت به سال $t-1$	مرکز آمار ایران
چرخه اقتصادی ۲	EC ₁	مستقل	از طریق تغییرات نرخ بیکاری	مرکز آمار ایران

منبع: یافته‌های پژوهش

¹ Okun

جدول ۲. بررسی مانایی و مرتبه هم‌انباشتگی

متغیرها	آماره فیلیس پرون PP - Choi Z-stat (احتمال)	آماره LLC (احتمال)	مانایی یا عدم مانایی	مرتبه هم‌انباشتگی
Empe	$(0/000) - 24/125$	$(0/000) - 18/482$	مانا	I(0)
memc	$(0/000) - 19/652$	$(0/000) - 13/842$	مانا	I(0)
inf	$(0/001) - 16/743$	$(0/000) - 4/428$	مانا	I(0)
GDP	$(0/001) - 9/953$	$(0/000) - 7/092$	مانا	I(0)
Emp	$(0/001) - 7/903$	$(0/000) - 6/768$	مانا	I(0)
EC	$(0/000) - 30/207$	$(0/000) - 7/140$	مانا	I(0)

منبع: یافته‌های پژوهش

در این بخش دو مدل تحقیق؛ مدل اول با متغیر وابسته اشتغال شرکت‌های تعاونی در استان‌های کشور و مدل دوم با متغیر وابسته اشتغال کلی در استان‌ها و آزمون‌های آن ارائه می‌گردند. جهت آزمون هم خطی، در تحلیل رگرسیون از آماره تورم واریانس یا (VIF) برای بررسی شدت هم خطی چندگانه استفاده شد.

جدول ۳. نتایج آزمون هم خطی متغیرهای مستقل

متغیرها	نماد انگلیسی	VIF
تورم	INF	3/807
تولید ناخالص داخلی	GDP	2/392
چرخه منفی اقتصادی	EC ₁	1/563
تعداد اعضای شرکت تعاونی	MEMC	5/920

منبع: یافته‌های پژوهش

همانطور که در جدول نتایج مشاهده می‌کنید، VIFها کمتر از ۱۰ بوده و هم خطی شدید مشاهده نمی‌شود.

۳-۲-۱- تخمین اول: عوامل مؤثر بر اشتغال تعاونی‌ها

برای انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و داده‌های تلفیقی از این آزمون استفاده می‌شود. بعد از انجام آزمون همانطور که در پیوست و جدول ۴ نشان داده شده است مقدار احتمال کمتر از پنج درصد و فرض صفر مبنی بر روش داده‌های تلفیقی رد می‌شود؛ پس روش داده‌های تابلویی یعنی فرض H_1 قبول می‌شود.

جدول ۴. یافته‌های آزمون F لیمر

احتمال	مقدار	نتیجه
0/000	2/671	داده‌های تابلویی

منبع: یافته‌های پژوهش

بعد از انجام آزمون F لیمر برای مشخص کردن اینکه داده‌ها تلفیقی یا تابلویی هستند که همانطور که مشاهده کردیم داده‌ها تابلویی بودند، در ادامه آزمون هاسمن برای تشخیص اینکه برآورد مدل در قالب کدامیک از اثرهای ثابت و یا تصادفی انجام شود، انجام می‌شود. با توجه به نتیجه آزمون و مقادیری که در جدول ۵ نشان داده شده است، احتمال کمتر از پنج درصد است و فرض H_0 یعنی اثرات ثابت رد نمی‌شود.

جدول ۵. یافته‌های آزمون هاسمن

احتمال	مقدار	نتیجه
0/0011	16/006	روش اثرات ثابت

منبع: یافته‌های پژوهش

در ادامه نتایج تخمین روش پانل با اثرات ثابت برای بخش تعاون در اقتصاد استان‌های ایران به صورت جدول ۶ است:

جدول ۶. یافته‌های تخمین پانل با اثرات ثابت

متغیرها	نماد انگلیسی	ضرایب	احتمال (prob)
تعداد اعضای شرکت تعاونی (اندازه)	MEMC	۰/۴۴۱	۰/۰۰۵
تورم	INF	۷۲/۰۹۴	۰/۰۰۰۸
تولید ناخالص داخلی	GDP	۴۵۲/۸۱۲	۰/۰۱۸
چرخه منفی اقتصادی	EC1	-۲۶۰/۱۳۵	۰/۰۹۰
چرخه منفی اقتصادی با وقفه	EC1(-1)	۱۷۵/۰۹۸	۰/۱۵۸
اشتغال با یک وقفه	EMPC(-1)	۰/۰۳۶	۰/۵۲۱

منبع: یافته‌های پژوهش

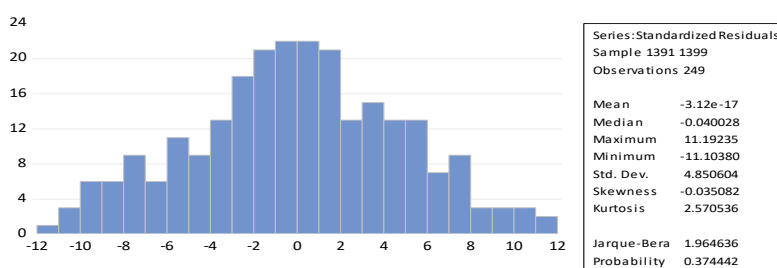
همانطور که در جدول ۶ نتایج نشان داده شده است، نتایج تخمین پانل با اثرات ثابت برای متغیر اندازه شرکت تعاونی، با ضریب عدد مثبت ۰/۴۴۱ به دست آمده که علامت مثبت آن نشان دهنده این است که این متغیر اشتغال شرکت‌های تعاونی را افزایش می‌دهد. در مورد متغیر تورم همانطور که در جدول بالا ضریب و احتمال محاسبه شده، علامت مثبت ضریب نشان دهنده اثر مثبت این متغیر بر اشتغال تعاونی و احتمال کمتر از پنج درصد که نشان دهنده معنادار بودن اثر این متغیر است. در مورد متغیر تولید ناخالص داخلی هم علامت مثبت ضریب نشان می‌دهد که این متغیر باعث افزایش اشتغال تعاونی‌ها می‌شود و مقدار احتمال آن زیر پنج درصد به معنای معنادار بودن اثر این متغیر است. ضریب متغیر چرخه منفی اقتصادی نیز منفی است، یعنی چرخه منفی اقتصادی و شوک‌های منفی تولید باعث کاهش اشتغال تعاونی‌ها می‌شود و احتمال بالای پنج درصد آن نشان دهنده معنادار نبودن اثر این متغیر در سطح ۰/۰۵ در مدل است. هرچند این متغیر در سطح ۱۰ درصد معنادار است. متغیر چرخه منفی اقتصادی با یک وقفه در مدل نیز دارای ضریب مثبت یعنی اثر مثبت بر اشتغال تعاونی و احتمال آن بالای پنج درصد به معنای معنادار نبودن اثر این متغیر است. متغیر وقفه اشتغال نیز در مدل دارای ضریب مثبت است؛ یعنی اشتغال تعاونی‌ها وابسته به گذشته خود است، هرچند احتمال بالای پنج درصد شده یعنی اثر متغیر معنادار نیست.

جدول ۷. یافته‌های ضریب تعیین مدل

Durbin-Watson	Prob(F-statistic)	R-squared
۲/۰۹۲	۰/۰۰۰۰	۰/۸۵۶

منبع: یافته‌های پژوهش

در ادامه سه تا شاخص در جدول ۷ نشان داده شده که شاخص ضریب تعیین یا قدرت تعیین کنندگی مدل برابر ۰/۸۵ است که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل می‌تواند ۸۵ درصد متغیر وابسته اشتغال تعاونی‌ها را توضیح دهند. شاخص بعدی احتمال آماره F است که زیر پنج درصد است، یعنی کل مدل معنادار است. همچنین مقدار دوربین واتسون برابر ۲/۰۹ شد که نزدیک دو بوده و مشکل خود همبستگی در مدل وجود ندارد. جهت آزمون نرمال بودن باقیمانده‌ها، از روش جارک بر^۱ استفاده شده که مقدار احتمال آماره عدد ۰/۳۷۴ بوده و از ۰/۰۵ α بیشتر است، فرضیه صفر یعنی نرمال بودن داده‌ها رد نمی‌شود.

نمودار ۱. نرمالیتی باقیمانده مدل اول

منبع: یافته‌های پژوهش

^۱ Jarque Bera

۳-۲-۲- مدل دوم: متغیر وابسته، اشتغال کل هر استان

در این مدل نیز برای انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و داده‌های تلفیقی از آزمون F لیمر استفاده شد و با توجه به احتمال کم‌تر از پنج درصد این آماره، فرض صفر مبنی بر روش داده‌های تلفیقی رد می‌شود؛ پس روش داده‌های تابلویی یعنی فرض H_1 قبول می‌شود.

جدول ۸. نتایج آزمون F لیمر

احتمال	مقدار	نتیجه
۰/۰۰۴۷	۱/۹۰۷	روش داده‌های تابلویی

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتیجه آزمون جدول ۹ هاسمن، احتمال بیشتر از ۰/۰۵ و فرض H_0 یعنی اثرات تصادفی رد نمی‌شود.

جدول ۹. نتایج آزمون هاسمن

احتمال	آماره	نتیجه
۰/۴۶۷۴	۳/۵۶۹	اثرات تصادفی

منبع: یافته‌های پژوهش

در ادامه تخمین پانل با اثرات تصادفی برای اشتغال استان‌های کشور ایران مرور می‌گردد.

جدول ۱۰. نتایج تخمین پانل با اثرات تصادفی

متغیرها	نماد انگلیسی	ضرایب	احتمال
تورم	INF	-۰/۳۱۶	۰/۰۰۰
تولید ناخالص داخلی	GDP	۰/۰۳۹	۰/۶۰۴
چرخه منفی اقتصادی	EC1	-۲/۴۰۵	۰/۰۰۰۶
چرخه منفی اقتصادی بایک وقفه	EC1(-1)	-۱/۷۴۴	۰/۰۱۰۷
اشتغال بایک وقفه	EMP(-1)	۰/۵۱۵	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به جدول ۱۰ مقدار ضریب در تخمین پانل با اثرات تصادفی برای متغیر تورم عدد منفی (و احتمال معنادار) به دست آمده که نشان‌دهنده اثر منفی (و معنادار) این متغیر بر اشتغال کل استان‌ها است. ضریب متغیر تولید ناخالص داخلی مثبت که باعث افزایش اشتغال کل استان‌ها شده؛ همچنین احتمال بالای پنج درصد این متغیر به معنای، معنادار نبودن اثر این متغیر است. متغیر چرخه منفی اقتصادی نیز دارای ضریب منفی است، یعنی این متغیر اثر منفی بر اشتغال کل استان‌ها دارد و باعث کاهش آن می‌شود، همچنین احتمال آن زیر پنج درصد و اثر این متغیر معنادار است. متغیر چرخه منفی اقتصادی با یک وقفه دارای ضریب منفی و باعث کاهش اشتغال کل استان‌ها می‌شود. ضریب متغیر اشتغال بایک وقفه دارای علامت مثبت است که نشان‌دهنده وابستگی متغیر اشتغال استان‌ها به سال گذشته خود است، همچنین احتمال آن زیر پنج درصد و به معنای معنادار بودن اثر این متغیر است.

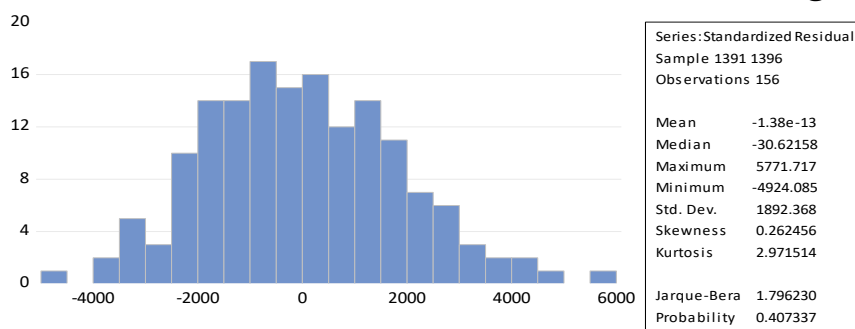
جدول ۱۱. یافته‌های آماره ضریب تعیین مدل

R-squared	Prob(F-statistic)	Durbin-Watson
۰/۷۰۴	۰/۰۰۰۰	۱/۸۶۴

منبع: یافته‌های پژوهش

شاخص ضریب تعیین جدول ۱۰ که قدرت تعیین کنندگی مدل را نشان می‌دهد برابر عدد ۰/۷ به دست آمده است که یعنی متغیرهای مستقل می‌توانند هفتاد درصد متغیر وابسته را توضیح دهند. شاخص بعدی احتمال آماره F است که زیر پنج درصد است، یعنی کل مدل معنادار است. با توجه به مقدار دوربین واتسون در جدول (۱۰) حاصل تخمین روش پانل با اثرات تصادفی که مقدار این آماره برابر ۱/۸۶۴ شد و مقدار این آماره نزدیک یا مساوی دو است، نشان می‌دهد مشکل

خود همبستگی در مدل وجود ندارد. باتوجه به نتایج احتمال آماره جاکوبرا که عدد $0/407$ است که از $0/05 = \alpha$ بیشتر است، در نتیجه فرضیه صفر یعنی نرمال بودن داده‌ها رد نمی‌شود، همچنین مقدار آماره جاکوب برا عدد $1/796$ به دست آمده که نسبت به توزیع کای دو مقدار کوچکی است که نشان دهنده نرمال بودن باقی مانده‌ها است.

نمودار ۲. نرمالیتی باقیمانده مدل دوم

منبع: یافته‌های پژوهش

۴- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که اثر چرخه منفی اقتصادی بر اشتغال تعاونی و اشتغال استان‌ها هر دو منفی است که این تأثیر بر اشتغال تعاونی‌ها کمتر از اشتغال استان‌ها بوده است. لذا نتیجه گرفته می‌شود که تعاونی‌ها تا حدودی در برابر شوک‌های اقتصادی مقاومت می‌کنند. همانطور که بیرچال و کیتلسون (۲۰۰۹) نیز در پژوهش خود بیان کردند بحران مالی و اقتصادی متعاقب آن تأثیرات منفی بر اکثر شرکت‌ها داشته، اما شرکت‌های تعاونی در سراسر جهان در برابر بحران‌ها انعطاف‌پذیری بیشتری نشان می‌دهند؛ درواقع مدل شرکت تعاونی نه تنها از بحران‌ها، بیشتر جان سالم به در می‌برند، بلکه مهم‌تر از آن این است که این یک شکل پایدار از بنگاهداری است که می‌تواند در برابر بحران مقاومت کند و معیشت جوامعی را که در آن فعالیت می‌کنند را حفظ کند. در این پژوهش نیز با توجه به مزایای شرکت‌های تعاونی و نتایج پژوهش، دلیل پایداری این شرکت‌ها در مواقع بحرانی را می‌توان اینگونه توضیح داد: در حالت منفی چرخه اقتصادی، اقتصاد حالت انقباضی پیدا می‌کند و کالاهای زیادی در بازار هستند که مشتری ندارند و افراد زیادی بیکار می‌شوند، بنابراین چرخه اقتصادی بر اشتغال کل شرکت‌های استانی اثر منفی دارد؛ اما در این شرایط شرکت‌های تعاونی با اشتغال زایی که هدف و ماهیت تعاونی‌هاست، ادامه داده و بجای حذف نیروهای خود، از سود خود کم می‌کنند و تا حدودی در مقابل افزایش نرخ بیکاری مقاومت می‌کنند. به همین دلیل اثر منفی چرخه‌ها بر اشتغال استان‌ها نسبت به اشتغال تعاونی‌ها بیشتر است. لذا این نتایج با تحقیق بیرچال و کیتلسون (۲۰۰۹) منطبق و با تحقیق فریدمن (۱۹۷۷) و لوکاس و رپینگ (۱۹۶۹) متفاوت هستند. همچنین نتایج حاکی از اثر منفی تورم و مثبت تولید ناخالص داخلی بر اشتغال استان‌های کشور و تعاونی‌ها است. لذا پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران جهت افزایش اشتغال در استان‌های کشور و شرکت‌های تعاونی، سیاست‌هایی مبتنی بر مدیریت و افزایش تولید کالاها و خدمات نهایی را در پیش بگیرند، انتخاب سیاست‌های پولی و مالی، تعیین سطح عوارض و مالیات، تنظیم قوانین تجارت و سرمایه‌گذاری، کنترل نرخ ارز و سیاست‌های دیگر می‌توانند به طور مستقیم و غیرمستقیم بر این شاخص اثر گذار باشند. همچنین سیاست‌گذاران در بازه رکود چرخه‌های اقتصادی، سیاست‌های حمایتی برای بخش‌های مختلف و به‌خصوص تعاونی‌ها در نظر بگیرند. در ادامه به سیاست‌گذار جهت توسعه بخش تعاون جهت مقاومت در برابر چرخه‌های منفی اقتصادی، توصیه اکید می‌شود. تعاونی‌ها به دلیل ارتباط خوبی که بین اعضا دارند، حتی در چرخه‌های منفی اقتصادی کمتر به اخراج نیروی کار خود مبادرت می‌ورزند و بیشتر به کاهش سود توزیعی روی می‌آورند. لذا راه‌های قانونی و خلاقانه در سطوح

ملی و بین‌المللی برای رویارویی با مشکل آموزش و محدودیت سرمایه تعاونی‌ها از جمله ایجاد و تقویت مؤسسات مالی غیربانکی و گشایش برای سرمایه‌گذاران جدید پیشنهاد می‌شود. با توجه به نتایج تحقیق و اثر منفی تورم بر اشتغال شرکت‌های تعاونی و اشتغال کل استان‌های کشور، پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران جهت افزایش اشتغال در استان‌های کشور و شرکت‌های تعاونی، سیاست‌های مبتنی بر مدیریت و کاهش تورم را در پیش بگیرند، زیرا افزایش تورم با بی‌ثباتی‌های اقتصاد کلان که ایجاد می‌کند، هزینه‌های مبادله و ریسک ساختار اقتصادی را افزایش می‌دهد و منجر به تعطیلی بنگاه‌ها و در نتیجه کاهش اشتغال در استان‌ها خواهد شد. در ادامه این مطالعه، پژوهش در موارد بررسی اثرات چرخه‌های اقتصادی بر اشتغال تک تک استان‌های کشور ایران و بر اشتغال کشورهای مختلف توسعه‌یافته و در حال توسعه و بر سایر متغیرهای اقتصادی شرکت‌های تعاونی و همچنین بررسی سایر مزایای شرکت‌های تعاونی و بخش تعاون با توجه به مدل‌های سنجی و استفاده از سایر شاخص‌های چرخه اقتصادی در بررسی اثرات آن بر شرکت‌های تعاونی توصیه می‌شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه **فائزه امرائی** در رشته اقتصاد به راهنمایی **دکتر مسعود خداپناه** و **دکتر بهروز صادقی عمروآبادی** در دانشگاه شهید چمران اهواز است.

جمع‌آوری داده‌ها: فائزه امرائی؛ **تهیه گزارش پژوهش:** فائزه امرائی، دکتر مسعود خداپناه و دکتر بهروز صادقی عمروآبادی؛ **تحلیل داده‌ها:** فائزه امرائی، دکتر مسعود خداپناه و دکتر بهروز صادقی عمروآبادی. **نویسنده اول:** تهیه و آماده‌سازی نمونه‌ها، گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تهیه پیشنویس مقاله.

نویسنده دوم: استاد راهنمای اول پایان‌نامه، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

نویسنده سوم: استاد راهنمای دوم پایان‌نامه، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه شهید چمران اهواز و اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان خوزستان انجام شد.

تقدیر و تشکر

از تمامی افراد و مؤسساتی که در انجام این تحقیق مؤلفین را مساعدت نمودند، قدردانی می‌شود.

منابع

- اکبرپورباغی، فرید (۱۳۸۸). بررسی نقش تعاون در توسعه کارآفرینی مطالعه موردی شرکت‌های تعاونی استان اذربایجان شرقی، *تعاون و کشاورزی*، ۳۳(۲۰)، ۱۲-۲۰. <https://civilica.com/doc/379951>
- امین بیدختی، علی اکبر و محقق، مصطفی (۱۳۹۳). زمینه یابی امکان ایجاد تعاونی‌های مسکن و تأثیران در اشتغال زایی و کارآفرینی، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، ۱۷۱، ۱۲-۲۵. <https://ensani.ir/fa/article/356411>
- بوداقي، علی؛ باقری، معصومه؛ بهمنی، سجاده؛ شهریار، مرضیه و صادقی عمرو آبادی، بهروز (۱۴۰۰). مدل‌سازی ساختاری تفسیری راهکارهای افزایش تولید شرکت‌های تعاونی استان خوزستان در دوره شیوع کرونا. *توسعه محلی (روستائی- شهری)*، ۱۳(۱)، ۱۷۱-۱۴۷. https://jrd.ut.ac.ir/article_82635.html
- تقی‌زاده، رحیم و مرادی، سامان (۱۳۹۴). بررسی تأثیر بحران اقتصادی بر اشتغال در ایران. *اولین کنفرانس بین‌المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب و کار، صومعه سرا*، <https://civilica.com/doc/396948>
- جعفری صمیمی، احمد و عبسی‌زاده روشن، یوسف (۱۳۸۶). مروری بر ۱۲ نظریه در زمینه چرخه‌های اقتصادی (ادوار تجاری). *نشریه دانشکده علوم انسانی دانشگاه سمنان*، ۱۷، ۸۳-۱۰۶. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/325538>
- جلانی اسفند آبادی، سید عبدالمجید و انصاری نصب، مسلم (۱۳۹۵). بررسی ادوار تجاری حقیقی در اقتصاد ایران با تأکید بر عوامل مؤثر بر شکاف تولید، *فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)*، ۱۳(۳)، ۱-۲۶. DOI: 10.22055/jqe.2016.12538
- رستمیان، محمدحسین؛ صلاح منش، احمد؛ خداپناه، مسعود و صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۴۰۲). بررسی اثرات اعتبارات بنگاه‌های کوچک و متوسط بر رشد اقتصادی و اشتغال (الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه پویا). *پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی*، ۱۳(۵۱)، ۲۸-۱۳. DOI: 10.30473/egdr.2022
- رضایی دهقی، هانیه؛ امینی، علیرضا؛ خسروی‌نژاد، علی اکبر و افشاری راد، مجید (۱۴۰۰). ارزیابی اثرات نامتقارن نرخ واقعی ارز و ارزش افزوده بر میزان اشتغال بخش صنعت در ایران (رهیافت خود رگرسیون با وقفه‌های توزیعی غیرخطی). *مجله توسعه و سرمایه*، ۲۶(۲)، ۱۹-۳۹. DOI: 10.22103/jdc.2021
- سامی، محسن؛ صادقی عمروآبادی، بهروز و بکناش، فروزان (۱۴۰۱). مقایسه تطبیقی اثر ناطمینانی نرخ ارز و نرخ بهره بر رشد و توسعه اقتصادی کشورهای منتخب اسلامی و غیر اسلامی. *جستارهای اقتصادی ایران با رویکرد اقتصاد اسلامی*، ۳۸(۱۹)، ۳۶۲-۳۳۱. DOI: 10.30471/ice.2023.9668.2362
- شهبازی، لاله (۱۳۹۳). بررسی مبانی حقوقی شکل‌گیری شرکت‌های تعاونی در ایران (با تأکید بر تعاونی‌های نسل جدید و سهامی عام). *اولین همایش ملی وکالت، اخلاق، فقه و حقوق، میبد*. <https://civilica.com/doc/379951>
- صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۳۹۹). تحلیل اثرات دموکراسی و تجارت آزاد بر دریافتی عوامل تولید در ایران. *مجله تحقیقات اقتصادی*، ۵۵(۴)، ۹۳۹-۹۱۵. DOI: 10.22059/jte.2021.305166.1008336
- صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۴۰۱). مدیریت شرکت تعاونی: ظهور شرکت‌های تحت کنترل کارگران. *برونا جوسا، اهواز. نشر تراوا*. <https://www.gisoom.com>
- صادقی عمروآبادی، بهروز و بوداقي، علی (۱۴۰۰). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر مشارکت اقتصادی زنان استان خوزستان با تأکید بر مدل‌سازی ساختاری تفسیری. *جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه*، ۱۰(۱)، ۱-۲۴. DOI: 10.22034/jeds.2021.40691.1430
- صادقی عمروآبادی، بهروز و کاظمی، احسان (۱۴۰۱). تحلیل اثر حکمرانی خوب و چرخه‌های سیاسی بر تغییرات نقدینگی و کسری بودجه در ایران. *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۲۷(۹۰)، ۱۷۱-۲۰۷. DOI: 10.22054/ijer.2022.56081.913
- عبدالله‌زاده، غلامحسین؛ شریف‌زاده، محمدشریف؛ حسینی‌نیا، غلامحسین و حیدری، علی قلی (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه نظام ترویج تعاون در ایران. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)*، ۵۰(۲)، ۳۱۱-۳۳۲. https://ijaedr.ut.ac.ir/article_71856.html
- عسگری، منصور (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر اشتغال در صنایع کارخانه‌ای کشور. *مجله توسعه و سرمایه*، ۲۵(۲)، ۶۵-۴۷. DOI: 10.22103/jdc.2020.11705.1040
- غفاری گولک، مرضیه؛ عاقلی، لطفعلی؛ ناصری، علیرضا و صادقی، حسین (۱۳۹۵). اثرات ادوار تجاری بر نرخ مرگ و میر در استان‌های ایران. *مجله علمی-پژوهشی سیاست‌گذاری اقتصادی*، ۱۶(۸)، ۸۵-۱۱۰. https://ep.yazd.ac.ir/article_880.html
- فرج‌زاده، زکریا؛ زارعی، صمد و مختاری، سهراب (۱۳۹۵). تأمین مالی خرد و اشتغال زایی در تعاونی‌های استان فارس با تأکید بر تعاونی‌های روستایی، *فصلنامه روستا و توسعه*، ۱۹(۲)، ۱۷۷-۲۰۱. https://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59467.html

فتیحی، حسین؛ نیکخو، منصور و رشیدی، پریسا (۱۴۰۰). بررسی شرکت‌های تعاونی توسعه و عمران استان آذربایجان شرقی. *ماهنامه کار و جامعه*، ۲۵۶، ۳۶-
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1971626>. ۲۶

محمدی‌فر، نجات و صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۳۹۹). تحلیل اثرات تعاملی حکمرانی خوب و دولت راننبر بر بی‌ثباتی سیاسی کشورهای عضو اوپک با
 استفاده از روش گشتار تعمیم‌یافته GMM. *اقتصاد و توسعه منطقه‌ای*، (۱۹)، ۲۷، ۱۹۶-۱۶۵. DOI: 10.22067/erd.2021.18817.0

مرادی، مرتضی و مرادی آورزمان، سیدشهریار (۱۳۹۴). شناسایی و مقایسه عوامل مؤثر بر اشتغال پایدار شرکت‌های تعاونی و خصوصی در شهرستان نهاوند.
تعاون و کشاورزی (تعاون)، ۴(۱۶)، ۲۱-۵۵. <https://sid.ir/paper/93606/fa>

نادری‌پور، حمید؛ نبیثیان، صدیقه و جلالتی اسفندآبادی، سید عبدالمجید (۱۳۹۶). بررسی تأثیر ادوار تجاری واقعی بر تولید، اشتغال و سرمایه‌گذاری بخش
 کشاورزی ایران. *پژوهشنامه اقتصاد کلان*، ۱۲(۲۴)، ۷۴-۹۳. https://jes.journals.umz.ac.ir/article_1938.html

نجفی، بهاء‌الدین (۱۳۸۸). تجربیات جهانی در زمینه نقش تعاونی‌ها در کاهش فقر و اشتغال‌زایی. *تعاون و کشاورزی*، ۲۰۶-۲۰۷، ۲۵-۱. <https://ensani.ir>

References

- Abdollahzadeh, Gh., Sharifzadeh, M.S., Hosseininia, Gh., & Heidary, A. (2019). Strategic planning for development of cooperative extension system in Iran. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 50(2), 311-332. DOI: 10.22059/ijaedr.2019.254606.668581 [In Persian].
- Akbarpourbaghi, F. (2008). Investigating the role of cooperative in the development of entrepreneurship, a case study of cooperative companies in East Azerbaijan province, *Cooperative and Agriculture*, 33(20), 12-20. <https://civilica.com/doc/37991> [In Persian].
- Amin Bidokhti, A., & Mohaghegh, M. (2013). Finding the context of the possibility of creating housing cooperatives and its impact on job creation and entrepreneurship, *Social, economic, scientific and cultural work and society*, 171, 12-25. <https://ensani.ir/fa/article/356411> [In Persian].
- Asgari, M. (2021). Factors affecting employment in manufacturing industries of Iran. *Journal of Development and Capital*, 5(2), 47-65. DOI: 10.22103/jdc.2020.11705.1040 [In Persian].
- Birchall, J. (2013). The potential of co-operatives during the current recession; theorizing comparative advantage. *Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity*, 2(1), 1-22. <https://www.researchgate.net/publication/256062390>.
- Birchall, J., & Ketilson, L.H. (2009). Resilience of the cooperative business model in times of crisis. International Labour Organisation. <https://www.researchgate.net/publication/331939600>.
- Borkin, S. (2019). Platform co-operatives—solving the capital conundrum. NESTA: London, UK. [Google Scholar].
- Boudaghi, A., Bagheri, M., Bahmani, S., Shahryari, M., & Sadeghi Amroabadi, B. (2021). Interpretive structural modeling of strategies to increase the production of cooperatives in Khuzestan province during the corona outbreak. *Community Development (Rural and Urban Communities)*, 13(1), 147-171. https://jrd.ut.ac.ir/article_82635.html?lang=en [In Persian].
- Cheney, G., Cruz, I., Peredo, A.M., Nazareno, E. (2014). Worker cooperatives as an organizational alternative: Challenges, achievements and promise in business governance and ownership. *Organization*. 21(5), 591-603. https://www.socioeco.org/bdf_fiche-document-3429_en.html.
- Cornforth, C. (1983). Some factors affecting the success or failure of worker co-operatives: a review of empirical research in the United Kingdom. *Economic and Industrial Democracy*, 4(2), 163-190. <https://doi.org/10.1177>.
- Cristini, A., Grasseni, M., & Signori, S. (2023). Can worker cooperatives stabilize employment and remain financially sound during a prolonged recession? *Applied Economics*, 55(33), 3863-3883. <http://hdl.handle.net/10.1080/00036846.2022.2118963>.
- Díaz-Foncela, M., & Marcuello, C. (2015). Spatial patterns in new firm formation: Are cooperatives different? *Small Business Economics*, 44(1), 171-187. <https://www.jstor.org/stable/43553042>.
- Dongre, Y., & Paranjothi, T. (2020). Asia Pacific cooperatives responding to Covid-19 crisis. In *Cooperatives and Social Innovation* Springer, Singapore. (pp. 271-283). DOI: 10.1007/978-981-15-8880-8_18.
- Farajzadeh, Z., Zarei, S., & Mokhtari, S. (2016). Microfinance and employment generation in cooperatives of Iran's Fars province with emphasis on rural cooperatives: Evaluating both the viewpoints of members and the determinants. *Village and Development*, 19(2), 177-201. DOI: 10.30490/rvt.2016.59467. [In Persian].

- Ghafari Golak, M., Agheli, L., Naseri, A., & Sadeghi, H. (2016). The effects of business cycles on the mortality rate in provinces of Iran. *The Journal of Economic Policy*, 8(16), 85-110. https://ep.yazd.ac.ir/article_880 [In Persian].
- Iliopoulos, C., & Valentinov, V. (2018). Cooperative longevity: Why are so many cooperatives so successful? *Sustainability*, 10(10), 3449. <https://doi.org/10.3390/su10103449>.
- Jafari Samimi, A., & Iszadeh Roshan, Y. (2006). A review of 12 theories in the field of economic cycles (business cycles). *Semnan University Faculty of Humanities Journal*, 17, 83-106. <https://www.noormags.ir/view> [In Persian].
- Jalai Esfandabadi, S.A., & Ansari Nasab, M. (2016). Study real business cycles in economy of Iran emphasize production Gap. *Quarterly Journal of Quantitative Economics*, 13(3), 85-109. DOI: [10.22055/jqe.2016.12538](https://doi.org/10.22055/jqe.2016.12538) [In Persian].
- Karakas, C., (2019). Cooperatives: Characteristics, activities, status, challenges. EPRS: European Parliamentary Research Service. Belgium. Retrieved from <https://policycommons.net/artifacts/1335219/cooperatives/1941583>.
- Lucas, R.E. (1980). Methods and problems in business cycle theory. *Journal of Money, Credit and Banking*, 12(4), 696-715. <https://www.jstor.org/stable/1992030>.
- Mahmoudinia, D., & Amroabadi, B.S. (2023). Good governance and financial crises: A global evidence. *Global Business and Economics Review*, 29(2), 181-211. <https://ideas.repec.org/a/ids/gbusec/v29y2023i2p181-211.html>.
- Mahmoudinia, D., Amroabadi, B.S., Pourshahabi, F., & Jafari, S. (2013). Oil products consumption, electricity consumption-economic growth nexus in the economy of Iran: A bounds testing co-integration approach. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(1), 353. [Semantic Scholar].
- McKee, G., & Larsen, R. (2012). The effects of uncertainty and capital source on cooperative firm leverage. *Journal of Rural Cooperation*, 40(2), 181-197. DOI: [10.22004/ag.econ.249595](https://doi.org/10.22004/ag.econ.249595).
- Merrien, A.M., Charbonneau, J., Duguid, F., El-Youssef, H., Fouquet, É., & Guillotte, C.A. (2021). Literature review on Co-operative resilience in times of crisis. *International Centre for Co-operative Management Working Paper and Case Study Series*, <https://www.smu.ca/webfiles/CoopsCovid19PartIFindingsJuly21,2020.pdf>.
- Mohamadifar, N., & Sadeghi Amroabadi, B. (2020). Analysis of the interactive effects of good governance and the rentier state on the political instability of OPEC member states by GMM. *Journal Of Economics and Regional Development*, 27(19), 165-196. DOI: [10.22067/erd.2021.18817.0](https://doi.org/10.22067/erd.2021.18817.0) [In Persian].
- Moradi, M., & Moradi Avarzaman, S.Sh. (2014). Identification and comparison of factors affecting sustainable employment of cooperative and private companies in Nahavand city. *Cooperative and Agriculture*, 4(16), 55-21. <https://sid.ir/paper/93606/fa> [In Persian].
- Musson, A., & Rousselière, D. (2020). Identifying the impact of crisis on cooperative capital constraint. A short note on French craftsmen cooperatives. *Finance Research Letters*, 35, 101290. DOI: [10.1016/j.frl.2019.09.005](https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.09.005).
- Naderipoor, H., Nabieyan, S., & Jalaei, A. (2018). Studying the effect of business cycle on production, employment, and investment in agricultural sector of Iran. *Macroeconomics Research Letter*, 12(24), 73-94. https://jes.journals.umz.ac.ir/article_1938.html?lang=en [In Persian].
- Najafi, B. (2010). Poverty and employment. *Cooperative and Agriculture Journal*, 206-207, 1-25. <https://ensani.ir/fa/article/465020> [In Persian].
- Navarra, C. (2016). Employment stabilization inside firms: An empirical investigation of worker cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 87(4), 563-585.
- Okun, A.M. (1962), Potential GNP: It's Measurement and Significance. *American Statistical Association, Proceeding of the Business and Economics Statistics Section*, 98-104. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers>.
- Padgham, J. (2002). Worker cooperatives. Bulletin of the University of Wisconsin center for cooperatives, 5. <https://uwcc.wisc.edu/resources/worker-cooperatives>.
- Rezaei Dehaghi, H., Amini, A., Khosravinejad, A., & Afsharirad, M. (2021). Assessing the asymmetric effects of real exchange rates and industrial value -added on the industrial employment (NARDL approach). *Journal of Development and Capital*, 6(2), 19-39. DOI: [10.22103/jdc.2021.18278.1158](https://doi.org/10.22103/jdc.2021.18278.1158) [In Persian].
- Rostamian, M.H., Salahmanesh, A., Khodapanah, M., & Sadeghi Amroabadi, B. (2023). Investigating the effects of credits of small and medium enterprises on economic growth and employment (Dynamic computable general equilibrium model-DCGE). *Economic Growth and Development Research*, 13(51), 28-13. DOI: [10.30473/egdr.2022.65102.6568](https://doi.org/10.30473/egdr.2022.65102.6568) [In Persian].

- Sadeghi Amroabadi, B. (2021). Analysis of the effects of democracy and free trade on factor earnings in Iran. *Journal of Economic Research*, 55(4), 915-939. DOI: [10.22059/jte.2021.305166.1008336](https://doi.org/10.22059/jte.2021.305166.1008336) [In Persian].
- Sadeghi Amroabadi, B. (2022). Cooperative enterprise management: The emergence of worker-controlled enterprises. Bruna Josa, Ahvaz. Trava publication. <https://www.gisoom.com/book/44791062> [In Persian].
- Sadeghi Amroabadi, B., & Boudaghi, A. (2021). Identification and ranking of factors affecting the economic participation of women in Khuzestan province with an emphasis on interpretive structural modeling. *Journal of Economic & Developmental Sociology*, 10(1), 1-24. DOI: [10.22034/jeds.2021.40691.1430](https://doi.org/10.22034/jeds.2021.40691.1430) [In Persian].
- Sadeghi Amroabadi, B., & Kazemi, E. (2022). The effects of good governance and political cycles on the changes of liquidity and budget deficit in Iranian economy. *Iranian Journal of Economic Research*, 27(90), 171-207. DOI: [10.22054/ijer.2022.56081.913](https://doi.org/10.22054/ijer.2022.56081.913) [In Persian].
- Sadeghi Amroabadi, B., & Mahmoudinia, D. (2020). Simultaneous occurrence of banking debt and currency crises (Triple Crises) in Iranian economy and its determining factors during the period 1980-2017. *Journal of Economic Modeling Research*, 11(39), 187-240. <http://jemr.khu.ac.ir/article-1-2029-en.html> [In Persian].
- Sami, M., Sadeghi Amroabadi, B., & Baktash, F. (2022). Comparative comparison of the effect of uncertainty of exchange rate and interest rate on the economic growth and development of selected Islamic and non-Islamic countries. *Journal of Iran's Economic Essays (JIEE)*, 19(38), 331-362. DOI: [10.30471/iee.2023.9668.2362](https://doi.org/10.30471/iee.2023.9668.2362) [In Persian].
- Shahbazi, L. (2014). Examining the legal foundations of the formation of cooperative companies in Iran (with an emphasis on new generation cooperatives and public shares). *The First National Conference on Lawyering, Ethics, Jurisprudence and Law*, Meybod. <https://civilica.com/doc/379951> [In Persian].
- Smith, S.C., & Rothbaum, J. (2013). Cooperatives in a global economy: Key economic issues, recent trends, and potential for development (No. 68). IZA Policy Paper. <https://ideas.repec.org/p/iza/izapps/pp68.html>.
- Suli, D., Bombaj, F., Aliaj, N., & Suli, H. (2013). A new institutional economics approach to contracts and cooperatives. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(9), 64. DOI: [10.5901/mjss.2013.v4n9p64](https://doi.org/10.5901/mjss.2013.v4n9p64).
- Taghizadeh, R., & Moradi, S. (2015). Investigating the impact of the economic crisis on employment in Iran. *The First International Conference on Accounting, Management and Innovation in Business*, Soumeh Sara, <https://civilica.com/doc/396948> [In Persian].
- Keynes, J.M. (1937). The general theory of employment. *The Quarterly Journal of Economics*, 51(2), 209-223. <https://www.jstor.org/stable/1882087>.
- Lucas, R.E., & Rapping, L.A. (1969). Price expectations and the Phillips curve. *The American Economic Review*, 59(3), 342-350. <https://ideas.repec.org/a/aea/aecrev/v59y1969i3p342-50.html>.
- Friedman, M. (1977). Nobel lecture: inflation and unemployment. *Journal of Political Economy*, 85(3), 451-472. <https://www.jstor.org/stable/1830192>.
- Fathi, H., Nikkho, M., & Rashidi, P. (2017). A study of development and construction cooperatives in East Azerbaijan Province. *Monthly Work and Society*, 256, 26-36. <https://www.noormags.ir/articlepage/1971626> [In Persian].